असा. क्र. १०

रजिस्टर्ड नं. टीईसीएच/४७-३०३/एमबीआय/२००३-०५

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

मंगळवार, एप्रिल १३, २००४/चैत्र २४, शके १९२६

स्वतंत्र संकलन म्हणून फाईल करण्यासाठी या भागाला वेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग एक-अ—मध्य उप-विभाग

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, नगरपरिषदा, प्राथमिक शिक्षण आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षा अधिनियम यांखालील (भाग चार-ब मध्ये प्रसिद्ध करण्यात आलेले आदेश व अधिसूचना यांव्यतिरिक्त) आदेश व अधिसूचना.

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर, मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२,
दिनांक १३ एप्रिल २००४.

इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याबाबतचे आदेश, २००४

नगरपरिषदा आणि नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांचा वापर करून मतदान करण्यासंदर्भातील सविस्तर कार्यपद्धती ठरवून देण्याबाबतचे आदेश.

भारताचे संविधान.

क्रमांक एसईसी/जीईएन/२००४/प्र.क्र २/का-०६.—ज्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के आणि २४३ झेडए मधील तरतुदीनुसार पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व निवडणुकांचे पर्यवेक्षण, संचालन आणि नियंत्रण राज्य निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आलेले आहे ;

आणि ज्याअर्थी, महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ (१९६५ चा ४०) च्या कलम १३ मधील तरतुदीनुसार निवडणुकीमध्ये मतदान मतपत्रिकेद्वारे किंवा इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे करता येईल, तसेच प्रतिनिधीद्वारे मत देता येणार नाही ;

आणि ज्याअर्थी, इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याची तरतूद नगरपरिषद अधिनियमाद्वारे करण्यात आलेली आहे, तथापि त्यासंदर्भातील सविस्तर कार्यपद्धती ठरवून देण्याबाबत नियम अद्याप तयार करण्यात आलेले नाहीत आणि अशी सविस्तर कार्यपद्धती ठरवून देणारे नियम तयार करणे अत्यावश्यक झाले आहे.

त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए अन्वये तसेच महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ मधील कलम १०अे(४) अन्वये तसेच यासंदर्भात प्राप्त झालेल्या सर्व अधिकारांचा वापर करून राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र खालीलप्रमाणे आदेश देत आहे :—

१. **संक्षिप्त नाव व्याप्ती आणि प्रारंभ.**—(१) या आदेशास "नगरपरिषदा आणि नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांचा वापर करण्याबाबतची सविस्तर कार्यपद्धती ठरवून देणारे आदेश" असे नाव राहील.

(२) या आदेशाची व्याप्ती महाराष्ट्र राज्यभर राहील आणि सदर आदेश सर्व नगरपरिषदा आणि नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांसाठी लागू राहतील.

(३) सदर आदेश शासकीय राजपत्रात छापल्याच्या तारखेपासून अंमलात येतील.

२. ***व्याख्या आणि अर्थाविष्कार :-*** या आदेशात संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर.-

(१) "इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र" म्हणजे नगर परिषदा व नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान करण्यासाठी मतपेटी व मतपत्रिका याऐवजी मत नोंदविण्यासाठी वापरले जाईल असे कोणतेही मशिन किंवा यंत्र जे इलेक्ट्रॉनिक अथवा अन्य पध्दतीने चालविले जाईल.

(२) "राज्य निवडणूक आयोग" म्हणजे भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के अन्वये गठित झालेला आयोग.

(३) "मतदार संघ" म्हणजे नगर परिषद अथवा नगर पंचायत निवडणुकीतील प्रभाग व त्याअंतर्गत जागा क्रमांक.

(४) "निवडणूक" म्हणजे हे आदेश लागू असलेली निवडणूक अथवा पोटनिवडणूक.

(५) "अधिनियम" म्हणजे महाराष्ट्र नगर परिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५.

(६) "टपाली मतपत्रिका आदेश-२००१" म्हणजे राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र यांचेकडील दिनांक- १६ जानेवारी, २००१ चे आदेश.

३. ***इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राची रचना*** :- प्रत्येक इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रास एक कंट्रोल युनिट आणि एक किंवा अनेक बॅलटिंग युनिट असतील ज्याची रचना राज्य निवडणूक आयोगाने मान्यता दिल्याप्रमाणे असेल.

४. ***निवडणूक निर्णय अधिका-यांनी मतदान यंत्राची तयारी करणे :-*** (१) इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राच्या प्रत्येक बॅलटिंग युनिटमध्ये राज्य निवडणूक आयोग विहित करील अशा भाषांमध्ये तपशील असेल.

(२) निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांच्या यादीमध्ये ज्या क्रमाने उमेदवारांची नांवे नमूद करण्यात येतील त्याच क्रमाने सदर नांवे बॅलटिंग युनिटवर नमूद करण्यात येतील.

(३) जेंव्हा दोन किंवा अधिक उमेदवारांची नांवे समान असतील तेंव्हा त्यामधील फरक स्पष्ट करण्यासाठी सदर उमेदवारांचा व्यवसाय अथवा पत्ता किंवा अन्य एखादी बाब त्यांच्या नांवासमोर नमूद केली जाईल.

(४) खालील तरतुदींच्या अधीन राहून निवडणूक निर्णय अधिकारी-

(अ) निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांची नांवे व चिन्हे नमूद केलेली खूणचिठ्ठी (मतपत्रिका) बॅलटिंग युनिटमध्ये योग्य जागी घट्ट बसवील आणि स्वत:ची सही करुन सीलबंद करील. त्याशिवाय, उपस्थित असलेले उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी जे सीलवर सही करु इच्छितात त्यांच्या स्वाक्ष-या घेईल.

(ब) निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांची संख्या कंट्रोल युनिटमध्ये सेट करील आणि अशी संख्या निश्चित करावयाचा मशिनचा विभाग बंद करुन तो सीलबंद करील व त्यावर स्वत:ची स्वाक्षरी करील. त्याशिवाय, उपस्थित असलेले उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी जे सीलवर सही करु इच्छितात त्यांच्या स्वाक्ष-या घेईल.

५. ***मतदान केंद्रातील व्यवस्था :-*** (१) प्रत्येक मतदान केंद्राबाहेर खालील गोष्टी ठळकपणे दिसतील अशा रितीने लावण्यात येतील-

(अ) संबंधित मतदान केंद्रांवर जे मतदार मतदान करण्यास पात्र आहेत त्या मतदान केंद्राच्या अंतर्गत येणारे क्षेत्र तसेच संबंधित क्षेत्रामध्ये एकापेक्षा जास्त मतदान केंद्रे असतील तर त्या मतदान केंद्रांवर जे मतदार मतदान करण्यास पात्र आहेत त्या क्षेत्राचा तपशील दर्शविणारो सूचना.

(ब) निवडणूक लढविणा-या उमेदवारांची यादी.

(२) प्रत्येक मतदान केंद्रात एक किंवा अधिक मतदान कक्ष ठेवण्यात येतील जेणेकरुन, मतदार आपली मते कोणीहो अन्य व्यक्ती पाहणार नाही, अशा रितीने नोंदवू शकतील.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक मतदान केंद्रावर एक मतदान यंत्र आणि मतदार यादोच्या संबंधित भागाची प्रत आणि मतदानासाठी आवश्यक ते अन्य निवडणूक साहित्य पुरवील.

(४) वरील उप-परिच्छेद (३) ला बाधा येणार नाही, अशा रितीने निवडणूक निर्णय अधिकारी राज्य निवडणूक आयोगाच्या पूर्वसंमतीने एकाच इमारतीत असलेल्या दोन किंवा अधिक मतदान केंद्रांसाठी एक मतदान यंत्र पुरवू शकेल.

६. ***मतदान केंद्रात प्रवेश :-*** महाराष्ट्र नगर परिषदा आणि नगर पंचायती नियम, १९६६(यापुढे ज्यांचा उल्लेख मुख्य नियम असा करण्यात आला आहे) मधील नियम ३० मधील तरतुदीनुसार मतदान केंद्राध्यक्ष मतदान केंद्रात एकावेळी प्रवेश देण्यासाठी मतदारांची संख्या विनियमित करील. तसेच सदर नियमात नमूद केलेल्या व्यक्तींव्यतिरिक्त अन्य कोणालाही मतदान केंद्रात प्रवेश देणार नाही.

७. ***मतदानासाठी मतदान यंत्र तयार करणे :-*** (१) मतदान केंद्रात वापरण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचे कंट्रोल युनिट व बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स वर खालील तपशील नमूद केलेली खूणचिठ्ठी लावलेली असेल -

(अ) अनुक्रमांक आणि मतदार संघाचे नांव, असल्यास;

(ब) अनुक्रमांक आणि मतदान केंद्राचे अथवा केंद्रांची नांवे/क्रमांक;

(क) मतदान यंत्राचा अनुक्रमांक; आणि

(ड) मतदानाची तारीख.

(२) मतदानास सुरुवात करण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्ष मतदान प्रतिनिधी आणि इतर उपस्थित व्यक्ती यांना मतदान यंत्रामध्ये कोणत्याहो मतदाराने आपले मत नोंदविलेले नाही व परिच्छेद ४(४) मध्ये नमूद केलेली खूणचिठ्ठी मतदान यंत्रावर लावलेली आहे हे दाखवील.

(३) मतदान यंत्राचे कंट्रोल युनिट सुरक्षित करण्यासाठो कागदी मोहोर (पेपर सील) वापरली जाईल, आणि मतदान केंद्राध्यक्ष आपली स्वत:ची सहो करील. तसेच उपस्थित मतदान प्रतिनिधी जे कागदी मोहरेवर सही करण्यास इच्छुक असतील त्यांच्याही सहया घेईल.

(४) मतदान केंद्राध्यक्ष त्यानंतर मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटमध्ये विहित केलेल्या जागी वरोलप्रमाणे सहया केलेले कागदी मोहर घट्ट चिकटवील आणि ते सुरक्षित व मोहरबंद करील.

(५) कंट्रोल युनिट सुरक्षित करण्यासाठो वापरण्यात येणारे कागदी मोहर अशा रितीने घट्ट चिकटविण्यात येईल, जेणेकरुन कागदी मोहर तोडल्याशिवाय "रिझल्ट बटन" दाबता येणार नाही.

(६) वरोलप्रमाणे बंद केलेले आणि सुरक्षित केलेले कंट्रोल युनिट मतदान केंद्राध्यक्ष तसेच मतदान प्रतिनिधी या सर्वांना दिसेल अशा रितीने ठेवण्यात येईल आणि बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स मतदान कक्षात ठेवण्यात येतील.

८. ***चिन्हांकित मतदार यादी*** :- मतदान सुरुवात करण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्ष सर्व मतदान प्रतिनिधी व इतर उपस्थितांना चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये पुढोल बाबींव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही खुणा केल्या नसल्याचे दाखवून देईल -

(अ) टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ मधील नियम ३ पोटनियम २(बी) मधील तरतुदीनुसार केलेल्या खुणेव्यतिरिक्त अन्य कोणतीहो खूण करण्यात आलेली नाही ; आणि

(ब) टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ मधील नियम ५(२)(बी)मधील तरतुदीनुसार केलेल्या खुणेव्यतिरिक्त अन्य कोणतीहो खूण करण्यात आलेली नाही.

९. ***महिला मतदारांसाठी सुविधा :-*** (१) जेंव्हा एखादया मतदान केंद्रात महिला व पुरुष असे दोन्ही मतदार असतील तेंव्हा मतदान केंद्राध्यक्ष पुरुष व महिला यांच्या वेगवेगळया रांगा करुन काही पुरुष व त्यानंतर काही महिला अशा प्रकारे मतदानासाठी पाठवील.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी अथवा मतदान केंद्राध्यक्ष एखादया मतदान केंद्रावर महिला मतदारांना सहाय्य करण्यासाठी एखादी महिला सहाय्यक नियुक्त करील. जेणेकरुन, ती मतदान केंद्राध्यक्षास सर्वसाधारणपणे मतदान प्रक्रियेमध्ये मदत करु शकेल. विशेषत: आवश्यकता भासल्यास एखादया महिला मतदारास मदत करणे अथवा तिची झडती घेणे यामध्ये मदत करु शकेल.

१०. ***मतदारांची ओळख पटविणे*** :- मुख्य नियमांच्या नियम ३३ मधील तरतुदीनुसार विहित केलेली पध्दती यासंदर्भात अवलंबिली जाईल.

११. ***मतदान कर्तव्यार्थ नेमलेल्या लोकसेवकांना दयावयाची सुविधा :-*** (१) मुख्य नियमांच्या नियम ३३ मधील तरतुदी अशा व्यक्तींना लागू होणार नाही, जे मतदान केंद्रावर मतदान कर्तव्यार्थ नेमलेले लोकसेवक असून, जे टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ मधील नियम ११ अन्वये विहित केलेल्या नमुना पीबी-२ या नमुन्यांतील निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर करतील आणि संबंधित मतदान केंद्रात मतदान करण्याची अनुमती मागतील, जरी त्यांचे संबंधित मतदान केंद्र वेगळे असेल.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष वरील नमूद नमुना पीबी-२ मधील निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर -

(अ) मतदान केंद्राध्यक्ष त्यावर सदर प्रमाणपत्र सादर करणा-या संबंधित व्यक्तीची स्वाक्षरी घेईल.

(ब) मतदान केंद्राध्यक्ष निवडणूक कार्य प्रमाणपत्रात नमूद केल्यानुसार संबंधित व्यक्तीचे नांव व त्याचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक चिन्हांकित मतदार यादीच्या शेवटी नमूद करील; आणि

(क) संबंधित मतदान केंद्रावर मतदान करण्यास पात्र असलेल्या अन्य कोणत्याही मतदाराने ज्याप्रमाणे मतदान केले असते त्याप्रमाणे त्यास मतदान करु देईल.

१२. ***मतदाराच्या ओळखीस आव्हान :-*** यासंदर्भात मुख्य नियमांच्या नियम ३४ अन्वये विहित केलेल्या तरतुदी यासंदर्भात लागू राहतील.

१३. ***तोतयेगिरीस प्रतिबंध करणे*** :- यासंदर्भात मुख्य नियमांच्या नियम ३५ अन्वये विहित केलेल्या तरतुदी यासंदर्भात लागू राहतील.

१४. ***मतदान यंत्राद्वारे मतदान करण्याची कार्यपध्दती*** :- (१) एखादया मतदारास मतदान करण्याची अनुमती देण्यापूर्वी मतदान केंद्राध्यक्ष ;-

(अ) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये नमूद केलेला मतदाराचा अनुक्रमांक व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवहीत नमूद करील.

(ब) मतदाराची स्वाक्षरो घेईल अथवा अंगठयाचा ठसा उपरोक्त नमूद मतदार नोंदवहीत उमटवील ; आणि

(क) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये संबंधित मतदारांच्या नांवासमोर खूण करील, जेणेकरुन त्यास मतदान करण्याची अनुमती देण्यात आलेली आहे.

परंतु, कोणत्याहो मतदारास त्याने व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवहीत स्वाक्षरो केल्याशिवाय अथवा अंगठयाचा ठसा उमटविल्याशिवाय त्यास मतदान करण्याची अनुमती देणार नाही.

(२) एखादया व्यक्तीने उपरोक्त नमूद मतदार नोंदवहीत अंगठयाचा ठसा उमटविल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष अथवा मतदान अधिकारी अथवा अन्य कोणताहो अधिकारी यांनी अंगठयाचा ठसा साक्षांकित करणे आवश्यक राहील.

१५. ***मतदारांनी मतदान केंद्रात मतदानाबाबत तसेच मतदान पध्दतीबाबत गुप्तता बाळगणे*** :- (१) प्रत्येक मतदाराने त्यास उपरोक्त परिच्छेद १४ मध्ये विहित केल्याप्रमाणे मतदान करण्यास अनुमती दिल्यानंतर मतदानाबाबत मतदान केंद्रात गुप्तता बाळगणे आवश्यक असून, आणि त्या दृष्टीने मतदान करताना खाली नमूद केल्याप्रमाणे कार्यपध्दती अनुसरणे आवश्यक आहे.

(२) मतदान करण्यास अनुमती दिल्यानंतर मतदार तात्काळ ज्याच्या अखत्यारित कंट्रोल युनिट आहे अशा मतदान अधिका-याकडे अथवा मतदान केंद्राध्यक्षाकडे जाईल व संबंधित मतदान अधिकारी अथवा मतदान केंद्राध्यक्ष कंट्रोल युनिटचे योग्य ते बटण दाबून मतदारास मतदान करता यावे यासाठी बॅलटिंग युनिट सुरु(Activate) करील.

(३) त्यानंतर तात्काळ मतदार -

(अ) मतदान कक्षाकडे जाईल;

(ब) बॅलटिंग युनिटवर उमेदवारांची नांवे व चिन्हे ज्या ठिकाणी दर्शविली आहेत, तेथे त्याला हव्या असलेल्या उमेदवारासमोरील बटण दाबून आपले मत नोंदविल; आणि

(क) मतदान कक्षाच्या बाहेर येईल आणि मतदान केंद्राबाहेर पडेल.

(४) कोणताहो मतदार मत नोंदविण्यासाठो अनावश्यक उशीर लावणार नाही.

(५) एखादा मतदार मतदान कक्षात असल्यास अन्य कोणत्याहो मतदारास मतदान कक्षात जाण्याची अनुमती देण्यात येणार नाही.

(६) वरोल नमूद परिच्छेद १४ आणि १८ मधील तरतुदीनुसार एखादया मतदारास मतदान करण्याची अनुमती देण्यात आल्यानंतर वरील उप-परिच्छेद (३) मध्ये विहित केलेली कार्यपध्दती अनुसरण्यास एखादया मतदाराने मतदान केंद्राध्यक्षांने ताकीद दिल्यानंतरही सूचनांचे पालन करण्यास नकार दिल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष अथवा मतदान अधिकारी मतदान केंद्राध्यक्षांच्या आदेशानुसार अशा मतदारास मतदान करु देणार नाही.

(७) वरील उप-परिच्छेद (६) मध्ये नमूद केल्यानुसार एखादया मतदारास मतदान करण्याची अनुमती नाकारण्यात आल्यास "मतदान प्रक्रियेचा भंग"असा अभिप्राय नमुना व्हीएम-१ या मतदारांच्या नोंदवहीत मतदान केंद्राध्यक्षाच्या स्वाक्षरोसह नमूद करण्यात यावा.

१६. अंध अथवा अपंग मतदारांनी मत नोंदविणे : (१) एखादा मतदार त्याच्या अंधत्वामुळे अथवा अन्य शारिरीक अपंगत्वामुळे त्याला सहाय्य मिळाल्याशिवाय बॅलटिंग युनिटवरील चिन्हे ओळखून योग्य ते बटण दाबून मत नोंदविण्यास असमर्थ आहे, अशी मतदान केंद्राध्यक्षाची खात्री

झाल्यास मतदारास २१ वर्षांपेक्षा कमी वय नसलेला सहाय्यक त्याच्यासोबत मतदान कक्षात घेऊन जाण्यास व त्याच्या इच्छेनुसार मतदान करण्यास अनुमती देईल:

परंतु, मतदानाच्या दिवशी कोणतीहो व्यक्ती अंध अथवा अपंग मतदारास मदत करण्यासाठो एकापेक्षा जास्त मतदाराची सहाय्यक म्हणून काम करण्यास अनुमती देण्यात येणार नाही.

परंतु आणखी असे की, कोणत्याहो व्यक्तीस या नियमाखाली वरीलप्रमाणे सहाय्यक म्हणून काम करण्याची अनुमती देण्यापूर्वी संबंधित व्यक्ती असे जाहोर करील की, ती व्यक्ती मतदाराच्या वतीने नोंदविलेले मत गुप्त ठेवील, तसेच त्याने एकाच दिवशी एकापेक्षा जास्त मतदाराचा सहाय्यक म्हणून काम केलेले नाही.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष अशा सर्व बाबींच्या नोंदी व्हीएम-५ या नमुन्यांत ठेवील.

१७. ***मतदान करण्याची इच्छा नसलेला मतदार*** :- एखादया मतदाराने त्याचा मतदार यादीतील क्रमांक नमुना व्हीएम-१ मधील मतदार नोंदवहीत नोंदविल्यानंतर तसेच या आदेशाच्या परिच्छेद १४(१) मधील तरतुदीनुसार त्यामध्ये स्वाक्षरो केल्यानंतर अथवा अंगठयाचा ठसा उमटवल्यानंतर मतदान करावयाचे नाही असे ठरविल्यास, त्याच्या नांवासमोर नमुना व्हीएम-१ मधील मतदार नोंदवहीत तसा अभिप्राय मतदान केंद्राध्यक्ष लिहिल आणि अशा अभिप्रायासमोर संबंधित मतदाराची स्वाक्षरो घेईल अथवा त्याच्या अंगठयाचा ठसा उमटवील.

१८. ***प्रदत्त मते*** :- (१) एखादा मतदार मतदान करण्यास आल्यानंतर त्याच्या वतीने अन्य एखादया व्यक्तीने मतदान केले आहे असे आढळून आल्यास अशा मतदारास त्याची ओळख पटविण्यासंदर्भातील प्रश्नांची उत्तरे त्याने समाधानकारकरित्या मतदान केंद्राध्यक्षास दिल्यास

त्यास बॅलटिंग युनिटवर मतदान करण्यास अनुमती देण्याऐवजी, त्यास राज्य निवडणूक आयोगाने निश्चित केलेल्या नमुन्यानुसार व भाषेतील अथवा भाषातील तपशील समाविष्ट असलेली प्रदत्त मतपत्रिका देण्यात येईल.

(२) प्रत्येक मतदार त्यास प्रदत्त मतपत्रिका देण्यापूर्वी नमुना व्हीएम-२ मध्ये स्वत:चे नांव लिहिल.

(३) प्रदत्त मतपत्रिका मिळाल्यानंतर असा मतदार त्वरीत -

(अ) मतदान कक्षाकडे जाईल;

(ब) त्याला देण्यात आलेल्या मतपत्रिकेवर त्याला देण्यात आलेल्या उपकरणाच्या सहाय्याने त्याला ज्या उमेदवारास मतदान करावयाचे आहे त्याच्या नांवासमोर "x" अशी खूण करील;

(क) स्वत:चे मत उघड होणार नाही, अशा रितीने मतपत्रिकेची घडी करील;

(ड) मतदान केंद्राध्यक्षास आवश्यक वाटल्यास मतपत्रिकेवरील विभेदक चिन्हाची खूण दाखवील;

(ई) मतदान केंद्राध्यक्षास मतपत्रिका देईल व ती मतपत्रिका त्यासाठी ठेवलेल्या विशिष्ट पाकिटात ठेवण्यात येईल; आणि

(फ) मतदान केंद्राबाहेर पडेल.

(४) एखादा मतदार अंधत्व अथवा अन्य शारिरीक अपंगत्वामुळे मतदान करण्यास सहाय्य मिळाल्याशिवाय मत नोंदविण्यास असमर्थ असल्यास मतदान केंद्राध्यक्ष त्याला वरोल पध्दती अनुसरुन या आदेशाच्या परिच्छेद १६ मध्ये विहित केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार त्याच्या इच्छेनुसार सहाय्यक देऊन मतदान करण्याची अनुमती देईल.

१९. ***मतदान सुरु असताना मतदान कक्षात मतदान केंद्राध्यक्षाने प्रवेश करण्याबाबत :-***

(१) मतदान केंद्राध्यक्ष त्याला जेंव्हा जेंव्हा आवश्यकता वाटेल अशा वेळी, मतदान सुरु असताना मतदान कक्षात प्रवेश करील आणि बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स सुरक्षित असून, त्याला कोणत्याहो प्रकारे बिघडविण्यात आलेले नाही याची खात्री करील.

(२) एखादा मतदार मतदान कक्षात प्रवेश केल्यानंतर तो बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स बिघडविण्याचा प्रयत्न करीत आहे अथवा मतदान कक्षात आवश्यकतेपेक्षा जास्त वेळ थांबलेला आहे, असे मतदान केंद्राध्यक्षास आढळून आल्यास तो मतदान कक्षात प्रवेश करील आणि मतदान प्रक्रिया सुरळीतपणे व विहित पध्दतीनुसार सुरु राहण्याच्या दृष्टीने योग्य ती पावले उचलील.

(३) मतदान केंद्राध्यक्ष ज्या ज्या वेळी मतदान कक्षात या नियमाखाली प्रवेश करील तेंव्हा तो आपल्या सोबत मतदान प्रतिनिधींना त्यांची इच्छा असल्यास सोबत येण्याची अनुमती देईल.

२०. ***मतदान बंद करणे*** :- (१) राज्य निवडणूक आयोगाने विहित केलेल्या वेळेस मतदान बंद करण्याची दक्षता मतदान केंद्राध्यक्ष घेईल आणि त्यानंतर कोणत्याही मतदारास मतदान केंद्रात प्रवेश करण्याची अनुमती देणार नाही:

परंतु, मतदान बंद होण्याच्या वेळेस जितके मतदार मतदान केंद्रात असतील त्या सर्वांना आपले मत नोंदविण्याची अनुमती देण्यात येईल.

(२) मतदान बंद होण्याच्यावेळी एखादा मतदार मतदान केंद्रात होता किंवा कसे, या विषयी कोणताही प्रश्न निर्माण झाल्यास त्याबाबतचा निर्णय मतदान केंद्राध्यक्ष घेईल व त्याचा निर्णय अंतिम असेल.

२१. ***नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब*** :- (१) मतदान केंद्राध्यक्ष नमुना व्होएम-३ मध्ये मतदान बंद झाल्यानंतर नोंदविल्या गेलेल्या मतांचा हिशेब तयार करील आणि "नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब" असे लिहिलेल्या वेगळया पाकिटात तो ठेवील.

(२) मतदान केंद्राध्यक्ष प्रत्येक मतदान प्रतिनिधीस व्होएम-३ या नमुन्यातील मतदान बंद झाल्यानंतर नोंदविल्या गेलेल्या मतांच्या हिशेबाच्या नमुन्याची स्वत: साक्षांकित केलेली सत्यप्रत देईल आणि ती दिल्याची पोहोच संबंधित मतदान प्रतिनिधींकडून घेईल.

२२. ***मतदान बंद झाल्यानंतर मतदान यंत्र मोहोरबंद (Seal) करणे*** :- (१) मतदान बंद झाल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर मतदान केंद्राध्यक्ष कंट्रोल युनिट बंद करील व ते बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्सपासून वेगळे करील, जेणेकरुन बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्समध्ये आणखी कोणतीही मते नोंदविली जाणार नाहीत.

(२) राज्य निवडणूक आयोगाने दिलेल्या सूचनांनुसार कंट्रोल युनिट आणि बॅलटिंग युनिट अथवा युनिट्स त्यानंतर मोहोरबंद केली जातील आणि सुरक्षित ठेवली जातील, तसेच ती मोहोरबंद करण्यासाठी अशा प्रकारे सील चिकटविण्यात येतील,जेणेकरुन सील तोडल्याशिवाय कोणतेही युनिट उघडता येणार नाही.

(३) मतदान केंद्रात उपस्थित असलेले जे मतदान प्रतिनिधी अशा सीलवर सही करण्यास इच्छुक असतील त्यांना सीलवर सही करण्याची अनुमती देण्यात येईल.

२३. ***इतर पाकिटे मोहोरबंद करणे*** :- (१) मतदान केंद्राध्यक्ष वेगवेगळया प्रकारच्या पाकिटात खालील बाबी ठेवील :-

(अ) चिन्हांकित मतदार यादी;

(ब) नमुना व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवही ;
(क) नमुना व्हीएम-२ मधील प्रदत्त मते व त्यांची यादी ठेवण्यात आलेले पाकीट;
(ड) मुख्य नियमांमधील नमुना-११ मधील आव्हानित मतांची यादी; आणि
(ई) राज्य निवडणूक आयोगाने सूचना दिल्यानुसार सीलबंद करावयाचे अन्य कोणतेही कागदपत्र ठेवलेले पाकीट.

(२) मतदान केंद्राध्यक्षाचा शिक्का (सील) वापरुन वरोल सर्व पाकीटे मोहोरबंद करण्यात येतील आणि त्यावर उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी अथवा मतदान प्रतिनिधी यापैकी जे उपस्थित असतील व त्यावर स्वाक्षरो करु इच्छित असतील अथवा अंगठयाचा ठसा उमटवू इच्छित असतील त्यांना तशी अनुमती देण्यात येईल.

२४. ***निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे मतदान यंत्रे पाठविणे :-***

(१) मतदान केंद्राध्यक्ष त्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे त्यांनी सूचना दिलेल्या स्थळी खालील बाबी पाठवील किंवा पाठविण्याची व्यवस्था करील.

(अ) मतदान यंत्र;
(ब) नमुना व्हीएम-३ मधील नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब;
(क) या आदेशाच्या परिच्छेद २३ मध्ये नमूद केलेली मोहोरबंद पाकीटे; आणि
(ड) मतदान केंद्रावर वापरण्यात आलेली सर्व कागदपत्रे.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी मतमोजणीस सुरुवात होईपर्यंतच्या कालावधीत मतदान यंत्रे, पाकीटे व अन्य कागदपत्रे सुरक्षित ठेवण्याच्या दृष्टीने त्यांच्या वाहतुकीची योग्य ती व्यवस्था करील.

२५. ***मतदान स्थगित करण्याची कार्यपध्दती*** : (१) मुख्य नियमांच्या नियम ४६ मधील तरतुदीच्या अनुषंगाने एखादया मतदान केंद्रावरील मतदान स्थगित करावे लागल्यास वरोल परिच्छेद २१ ते २४ मधील तरतुदी, शक्य असेल तोवर, मुख्य नियमांच्या नियम ४६ मधील तरतुदीनुसार मतदान बंद झाले असे समजून लागू होतील.

(२) मुख्य नियमांच्या नियम ४६ मध्ये शिफारस केल्यानुसार मतदान सुरु झाल्यानंतर ज्या मतदाराने मतदान स्थगित होण्यापूर्वी मतदान केले आहे त्यांना उपरोक्त मुख्य नियमाच्या नियम ४७(२) मधील तरतुदीनुसार पुन्हा मतदान करता येणार नाही.

(३) जेंव्हा वरोलप्रमाणे स्थगित केलेले मतदान पुन्हा सुरु होईल त्यावेळी निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक मतदान केंद्रावरील मतदान केंद्राध्यक्षास चिन्हांकित मतदार यादी, नमुना व्हीएम-१ या नमुन्यातील मतदार नोंदवही इत्यादी सीलबंद केलेली कागदपत्रे व नवीन मतदान यंत्र पुरवील.

(४) मतदान केंद्राध्यक्ष उपरोक्त नमूद सीलबंद पाकीटे मतदान प्रतिनिधींच्या उपस्थितीत उघडील आणि चिन्हांकित मतदार यादीचा स्थगित केलेले मतदान पुन्हा सुरु करताना मतदारांच्या नांवावर खुणा करण्यासाठी वापर करील.

(५) या आदेशाचे परिच्छेद ४ ते २४ मधील तरतुदी स्थगित केलेले मतदान पुन्हा घेण्यासाठी स्थगितीपूर्वी जशा लागू होत्या तशा लागू होतील.

२६. ***मतदान यंत्राची तपासणी व निरीक्षण :-*** (१) ज्या मतदान केंद्रावर एकापेक्षा जास्त मतदान यंत्रे वापरण्यात आलेली आहेत अशा मतदान केंद्रावरील कंट्रोल युनिट्सची निवडणूक निर्णय अधिकारी तपासणी व निरीक्षण करील आणि अशा यंत्रावरील मतमोजणी एकत्रितरित्या करण्यात येईल.

(२) वरील उप-परिच्छेद (१) मधील तरतुदीनुसार एखादया कंट्रोल युनिटवरील नोंदविण्यात आलेल्या मतांची मतमोजणी करण्यापूर्वी उमेदवार त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी अथवा मतमोजणी प्रतिनिधी यांना मतमोजणी टेबलवर मतदान यंत्राचे पेपर सील तसेच अन्य महत्त्वपूर्ण सील यांची तपासणी करुन ती समाधानकारकरित्या सुरक्षित आहेत, याबाबत त्यांची खात्री करुन घेता येईल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी कोणतेही मतदान यंत्र बिघडविण्यात आलेले नाही, याची खात्री करुन घेईल.

(४) एखादे मतदान यंत्र बिघडविण्यात आले आहे अशी निवडणूक निर्णय अधिकारी याची खात्री झाल्यास तो अशा बिघडविण्यात आलेल्या मतदान यंत्राच्या मतांची मतमोजणी करणार नाही, आणि मुख्य नियमाच्या नियम ४६ मधील तरतुदीनुसार नव्याने मतदान घेण्याची कार्यपध्दती अनुसरील.

२७. ***मतमोजणी*** :- (१) कोणतेही मतदान यंत्र बिघडविण्यात आलेले नाही, याची खात्री झाल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी संबंधित मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटवरील "रिझल्ट्स" हे योग्य ते बटण दाबून त्या यंत्रावर किती मते नोंदविण्यात आलेली आहेत, यांची संख्या पाहील आणि त्या मतदान यंत्रावर प्रत्येक उमेदवाराच्या संदर्भात नोंदविण्यात आलेली मते त्यासाठी योजना करण्यात आलेल्या मतदान यंत्राच्या डिस्प्ले पॅनेलवर दाखवील.

(२) प्रत्येक उमेदवारास मिळालेली मते वरीलप्रमाणे मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटवरील डिस्प्ले पॅनेलवर दाखविण्यात आल्यानंतर,-

(अ) व्हीएम-४ या नमुन्यांत प्रत्येक उमेदवाराच्या संदर्भात नोंदविण्यात आलेली मते वेगळयाने नमूद करण्यात येतील;

(ब) व्हीएम-४ या नमुन्यातील प्रपत्र पूर्णपणे लिहून झाल्यानंतर आणि त्यावर मतमोजणी पर्यवेक्षक आणि उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी अथवा मतमोजणी प्रतिनिधी यापैकी ज्यांना स्वाक्षरी करण्याची अथवा अंगठयाचा ठसा उमटविण्याची इच्छा असेल त्यांना तशी अनुमती देण्यात येईल; आणि

(क) व्हीएम-४ या नमुन्यांत सर्व संबंधित बाबी भरुन झाल्यानंतर रिझल्ट्स शीट मधील निर्णय जाहीर करण्यात येईल.

२८. ***मतदान यंत्रे सीलबंद करणे :-***

(१) मतदान यंत्राच्या कंट्रोल युनिटमध्ये नोंदविलेली मते उमेदवारनिहाय किती आहेत, याची खात्री करुन ती व्हीएम-४ या विहित नमुन्यांत नमूद करण्यात आल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी कंट्रोल युनिट पुन्हा सीलबंद करील, त्यावर स्वाक्षरी करुन त्याचा शिक्का उमटवील, तसेच उपस्थित उमेदवार अथवा त्यांचे निवडणूक प्रतिनिधी ज्यांना त्यावर सही करण्याची इच्छा असेल अथवा अंगठयाचा ठसा उमटविण्याची इच्छा असेल त्यांना तशी अनुमती देईल. तथापि, मतदान यंत्रात नोंदविली गेलेली मते पुसून टाकली जाणार नाहीत आणि ती युनिटच्या मेमरीमध्ये (स्मृतीमध्ये) जशीच्या तशी राहतील याची दक्षता घेण्यात येईल.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी वरीलप्रमाणे सीलबंद केलेले कंट्रोल युनिट त्यासाठी विशेषतः तयार केलेल्या बॉक्समध्ये ठेवील. तसेच बॉक्सवर खालील तपशील नमूद केला जाईल :-

(अ) नगर परिषदेचे/नगर पंचायतीचे नांव व मतदार संघ (प्रभाग/जागा क्रमांक)

(ब) मतदान केंद्र क्रमांक अथवा नांव जेथे संबंधित कंट्रोल युनिट मतदानासाठी उपयोगात आणले गेले आहे;

(क) कंट्रोल युनिटचा अनुक्रमांक;

(ड) मतदानाची तारीख; आणि

(इ) मतमोजणीची तारीख

२९. इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र व निवडणूकीशी संबंधीत कागदपत्रे यांचा ताबा :-

(१) निवडणूकीमध्ये वापरण्यात आलेली इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रे संबंधीत जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या ताब्यात राहतील.

(२) जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेले अधिकारी हे त्यांच्या ताब्यात खालील बाबी सुरक्षितपणे ठेवतील.

(अ) चिन्हांकित मतदार यादी असलेले पाकीट.

(ब) नमुना व्हीएम-१ मध्ये ठेवलेली मतदार नोंदवही असलेले पाकीट.

(क) नमुना व्हीएम-४ या नमुन्यात प्रत्येक मतदारासमोर नोंदविण्यात आलेल्या मतांचा हिशेब ठेवलेले पाकीट.

(ड) निवडणूक संदर्भातील अन्य कागदपत्र.

३०. इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र व निवडणूकीसंबंधी अन्य कागदपत्रे सादर करणे अथवा त्यांचे निरीक्षण :-

(१) जिल्हाधिकारी यांच्या अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या ताब्यात असलेल्या खालील बाबी :-

(अ) चिन्हांकित मतदार यादी ठेवलेले पाकीट.

(ब) नमुना व्हीएम १ या नमुन्यात ठेवलेल्या मतदार नोंदवही असलेले पाकीट.

या बाबी सक्षम न्यायालयाच्या आदेशाशिवाय अन्य कोणत्याहो व्यक्तिस उघडता येणार नाहीत अथवा त्यांचे निरिक्षण करता येणार नाही अथवा कोणासमोर सादर करता येणार नाहीत.

(२) उपरोक्त परिच्छेद २८ मधील तरतुदीनुसार सीलबंद केलेल्या इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्राचा "नियंत्रण विभाग" जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या ताब्यात राहिल व तो सक्षम न्यायालयाच्या आदेशाशिवाय अन्य कोणत्याहो व्यक्तिस उघडता येणार नाही , त्याचे निरिक्षण करता येणार नाही अथवा कोणासमोर सादर करता येणार नाही.

(३) राज्य निवडणूक आयोग आदेश देईपर्यंत जिल्हाधिकारी अथवा त्यांनी प्राधिकृत केलेला अधिकारी यांच्या ताब्यात असलेली इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्र जशीच्या तशी ठेवली जातील व ती अन्य कोणत्याहो निवडणूकीसाठी राज्य निवडणूक आयोगाच्या अनुमतीशिवाय वापरता येणार नाहीत.

(४) ज्या मतदार संघाच्या (प्रभागाच्या / जागेच्या बाबत) कोणतीहो निवडणूक याचिका अथवा अन्य कोणत्याहो न्यायालयात रिट याचिका प्रलंबित नसल्यास अन्य निवडणूक कागदपत्र ठेवलेली पाकीटे मुख्य नियमांच्या नियम ६२ मधील तरतुदीनुसार नष्ट करता येतील.

३१. या आदेशानुसार विहित करण्यात आलेले सर्व नमुने खालील अनुसूचीमध्ये दिल्याप्रमाणे राहतील:

अनुसूची
नमुना व्हीएम-१
(परिच्छेद १४ पहावा)
मतदार नोंदवही

.... नगर परिषद/नगर पंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक (जिल्हा-..............................) प्रभाग / जागा क्रमांक ....प्रभागाचे नांव, असल्यास.................................... मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव..................................

अ.क्र.	मतदाराचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक	मतदाराची स्वाक्षरी अथवा अंगठयाचा ठसा	अभिप्राय
(१)	(२)	(३)	(४)
१.			
२.			
३.			
४.			
इत्यादी			

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

नमुना व्हीएम-२

(परिच्छेद १८ पहावा)

प्रदत्त मतांची यादी

.... नगर परिषद/नगर पंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक (जिल्हा-...............................) प्रभाग / जागा क्रमांक ....प्रभागाचे नांव, असल्यास.................................... मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव.......,.............................

अ.क्र.	मतदाराचे नांव	मतदाराचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक	मतदान नोंदवहीत (नमुना व्हीएम-१) मधील संबंधित मतदाराच्या जागी ज्याने मतदान केले आहे तो अनुक्रमांक	मतदाराची स्वाक्षरी अथवा अंगठयाचा ठसा
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१.				
२.				
३.				
४.				
५.				
६.				
७.				
८.				
९.				
१०.				

दिनांक ....

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

नमुना व्हीएम-३

(परिच्छेद २१ पहावा)

भाग-एक- नोंदविलेल्या मतांचा हिशेब

.... नगर परिषद/नगर पंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक (जिल्हा-..............................) प्रभाग / जागा क्रमांक ....प्रभागाचे नांव, असल्यास.................................... मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव..................................

मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव...
कंट्रोल युनिटचा क्रमांक...
मतदान केंद्रावर वापरलेल्या बॅलटिंग युनिटची संख्या ....

१. मतदान केंद्रावर नेमून दिलेल्या मतदारांची संख्या

२. मतदार नोंदवहीत (नमुना व्हीएम-१) नोंद झालेल्या एकूण मतदारांची संख्या

३. नियम १७ नुसार ज्या मतदारांनी मतदान न करण्याचे ठरविले त्यांची संख्या

४. नियम १५ नुसार मतदानास अनुमती न दिलेल्या मतदारांची संख्या

५. मतदान यंत्रामध्ये नोंदविल्या गेलेल्या एकूण मतदारांची संख्या

६. वरोल अनुक्रमांक-५ मध्ये दाखविलेल्या एकूण मतांची संख्या = (अनुक्रमांक-२ वजा अनुक्रमांक-३ वजा अनुक्रमांक-४) ही आकडेवारी जुळते किंवा कसे अथवा काही फरक पडतो किंवा कसे,

७. नियम १८ नुसार प्रदत्त मतपत्रिका दिलेल्या मतदारांची संख्या

८. प्रदत्त मतपत्रिकांची संख्या

	अनुक्रमांक पासून	पर्यंत
(अ) उपयोगासाठी मिळालेल्या	....	....
(ब) मतदारांना दिलेल्या	....	....
(क) उपयोगात न आणलेल्या व परत केलेल्या	....	....

९. कागदी मोहोरांचा (पेपर सील) हिशेब

अनुक्रमांक

पासून पर्यंत

मतदान प्रतिनिधींच्या स्वाक्षऱ्या

१. पुरविल्या गेलेल्या कागदी मोहोरांचे अनुक्रमांक पासून..............पर्यंत..................

२. एकूण पुरविलेल्या कागदी मोहोरांची संख्या

३. उपयोगात आणलेल्या कागदी मोहोरांची संख्या

४. न वापरलेल्या कागदी मोहोरांचा क्रमांक जे निर्वाचन अधिकाऱ्यास परत केले. (क्रमांक - ३ वजा २)

५. खराब झालेल्या कागदी मोहोरांची संख्या, असल्यास

१..............................

२..............................

३..........................

४...........................

५............................

दिनांक- ....

ठिकाण- ....

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

मतदान केंद्र क्रमांक..........

नमुना व्हीएम-४

(परिच्छेद २८ पहावा)

भाग- दोन - मतमोजणीचा निकाल

.... नगर परिषद/नगर पंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक (जिल्हा-..............................) प्रभाग / जागा क्रमांक ....प्रभागाचे नांव, असल्यास.................................. मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव.................................

मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव...................................

कंट्रोल युनिटचा क्रमांक...

मतदान केंद्रावर वापरलेल्या बॅलटिंग युनिटची संख्या ....

अ.क्र. (१)	उमेदवाराचे नांव (२)	नोंदविलेल्या मतांची संख्या (३)
१.		
२.		
३.		
४.		
५.		
६.		
एकूण		

वर नमूद केलेल्या एकूण मतांची संख्या भाग-१ मधील अनुक्रमांक-५ येथे नमूद केलेल्या एकूण मतांच्या संख्येशी जुळते किंवा कसे अथवा काही फरक येतो किंवा कसे,

ठिकाण- ....

दिनांक- ....

मतमोजणी पर्यवेक्षकाची सही...............

उमेदवाराचे/मतदान प्रतिनिधींचे/.............

मतमोजणी प्रतिनिधीचे नांव व................

पूर्ण सही................

१.
२.
३.
४.
५.
६.
७.
८.

ठिकाण- ....
दिनांक- ....

निवडणूक निर्णय अधिका-याची
सही

नमुना व्हीएम-५
(परिच्छेद १६ पहावा)
अंध व अपंग मतदारांची यादी

.... नगर परिषद/नगर पंचायत निवडणूक/पोटनिवडणूक (जिल्हा-...............................) प्रभाग / जागा क्रमांक ....प्रभागाचे नांव, असल्यास.................................... मतदान केंद्राचा क्रमांक व नांव..................................

मतदाराचा अनुक्रमांक व मतदान केंद्र क्रमांक	मतदाराचे पूर्ण नांव	साथीदाराचे पूर्ण नांव	साथीदाराचा पत्ता	साथीदाराची स्वाक्षरी
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)

दिनांक- ....

मतदान केंद्राध्यक्षाची सही

(स. ल. राजवाडे)
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

STATE ELECTION COMMISSION, MAHARASHTRA.

New Administrative Building, Opp. Mantralaya,
Madam Cama Road, Mumbai - 400 032.
Dated the 13th April, 2004

Voting by Electronic Voting Machines Order, 2004

An Order to provide for detailed procedure for use of electronic voting machine in the elections to the Municipal Councils and Nagar Panchayats.

CONSTITUTION F INDIA.

No. SEC/GEN/2004/CR-2/D-06.- Whereas, the superintendence, direction and control of all elections to the Panchayats and Municipalities in the State are vested in the State Election Commission by virtue of Article 243-K and 243-ZA of the Constitution of India;

And Whereas, as per the provision of section 13 of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965 (Mah. XL of 1965), the voting at an election shall be by ballot or by electronic voting machine, and no votes shall be received by proxy;

And Whereas, the voting at an election to the Municipal Councils and Nagar Panchayats by electronic voting machine has been provided for in the Municipal Act but detailed rules have not been framed as yet and it has become expedient to prescribe the detailed procedure for voting by electronic voting machine;

NOW, THEREFORE, in exercise of the powers conferred by Article 243-ZA of the Constitution of India, read with sub-section (4) of section 10A of the Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965 and of all other powers enabling it in this behalf, the State Election Commission, Maharashtra, hereby makes the following order:-

1. *Short title, extent, application and commencement.*-(1) This Order may be called as the *Procedure for Use of Electronic Voting Machine at the Elections to the Municipal Councils and Nagar Panchayats*.

(2) It extends to whole of the State of Maharashtra and applies in relation to elections Municipal Councils and Nagar Panchayats.

(3) It shall come into force on the date of its publication in the Official Gazette.

2. *Definitions and Interpretation.-* (1) In this Order, unless the context, otherwise requires.-

(a) "Electronic Voting Machine" means any machine or apparatus whether operated electronically or otherwise used for giving or recording of votes and in reference to ballot box or ballot paper in relevant act or rules made thereunder shall, save as otherwise provided, reconstrued as including reference to such voting machine wherever such electronic voting machine is used at any election;

(b) "Commission" means the State Election Commission, Maharashtra constituted as per the provisions of the Article 243-K of the Constitution of India;

(c) "Constituency" means ward number / seat number of the Municipal Council or the Nagar Panchayat, as the case may be;

(d) "Election" means an Election or Bye-Election to which this order applies;

(e) "Act" means Maharashtra Municipal Councils, Nagar Panchayats and Industrial Townships Act, 1965;

(f) "Postal Ballot Order" means the Postal Ballot Order, 2001 issued by the State Election Commission, Maharashtra dated the 16th January, 2001.

3. *Design of Electronic Voting Machines.-* Every electronic machine (hereinafter referred to as the voting machine) shall have a control unit and a balloting unit or units and shall be of such designs as may be approved by the State Election Commission, Maharashtra.

4. *Preparation of voting machine by the returning officer.-* (1) The balloting unit of the voting machine shall contain such particulars and in such language or languages as the State Election Commission may specify.

(2) The names of the candidates shall be arranged on the balloting unit in the same order in which they appear in the list of the contesting candidates.

(3) If two or more candidates bear the same name, they shall be distinguished by the addition of their occupation or residence or in some other manner.

(4) Subject to the foregoing provisions of this Order, the returning officer shall,-

(a) fix the label containing the names and symbols of the contesting candidates in the balloting unit and secure that unit with his seal and the seals of such of the contesting candidates or their election agents present as are desirous of affixing the same;

(b) set the number of contesting candidates and close the candidate set section in the control unit and secure it with his seal and the seals of such of the contesting candidates or their election agents present as are desirous of affixing the same.

5. *Arrangements at the Polling Stations.*- (1) Outside each polling station there shall be displayed prominently-

(a) a notice specifying the polling area, the electors of which are entitled to vote at the polling station and, when the polling area has more than one polling station, the particulars of the electors so entitled; and

(b) a copy of the list of contesting candidates.

(2) At each polling station there shall be set up one or more voting compartments in which the electors can record their votes free from observation.

(3) The returning officer shall provide at each polling station one voting machine and copies of relevant part of the electoral roll and such other election material as may be necessary for taking the poll.

(4) Without prejudice to the provisions of sub-paragraph (3), the returning officer may, with the previous approval of the State Election Commission, provide one common voting machine for two or more polling stations located in the same premises.

6. *Admission to polling stations.*- As per the provision of rule 30 of the Maharashtra Municipal Councils and Nagar Panchayats Election Rules, 1966 (hereinafter referred to as the Principal Rules), the presiding officer

shall regulate the number of voters to be admitted at any one time inside the polling station and shall exclude therefrom all persons other than mentioned in rule 30 of the Principal Rules.

7. *Preparation of voting machine for poll.-* (1) The control unit and balloting unit or units, as the case may be, of every voting machine used at polling station shall bear a label marked with -

(a) the serial number, if any, and the name of the constituency;
(b) the serial number and name of the polling station or stations as the case may be;
(c) the serial number of the unit; and
(d) the date of poll.

(2) Immediately before the commencement of the poll, the presiding officer shall demonstrate to the polling agents and other persons present that no voter has been already recorded in the voting machine and it bears the label referred to in sub-paragraph (4) of Paragraph 4.

(3) A paper seal shall be used for securing the control unit of the voting machine, and the presiding officer shall affix his own signature on the paper seal and obtain thereon the signature of such of the polling agents present as the desirous of affixing the same.

(4) The presiding officer shall thereafter fix the paper seal so signed in the space meant therefor in the control unit of the voting machine and shall secure and seal the same.

(5) The seal used for securing the control unit shall be fixed in such manner that after in unit has been sealed, it is not possible to press the "result button" without breaking the seal.

(6) The control unit shall be closed and secured and placed in full view of the presiding officer and the polling agents and the balloting unit or units placed in the voting compartment.

8. *Marked copy of electoral roll.-* Immediately before the commencement of the poll, the presiding officer shall also demonstrate to the Polling agents and other present that the marked copy of the electoral roll to be used during the poll does not contain -

(a) any entry other than that made in pursuance of sub-rule 2(b) of rule 3 of the Postal Ballot Order, 2001;

(b) any mark other than the mark made in pursuance of sub-rule 2(b) of rule 5 of the Postal Ballot Order, 2001.

9. *Facilities for women electors.*- (1) Where a polling station is for both men and women electors, the presiding officer may direct that they shall be admitted into the polling station alternately in separate batches.

(2) The returning officer or the presiding officer may appoint a women to serve as an attendant at any polling station to assist women electors and also to assist the presiding officer generally in taking the poll in respect of women electors, and in particular, to help / frisking any woman elector in case it becomes necessary.

10. *Identification of electors.*- The procedure should be adopted as prescribed under the provisions of rule 33 of the Principal Rules.

11. *Facilities for public servants on election duty.*- (1) The provisions of rule 33 of the Principal Rules shall not apply to any person who produces at the polling station an election duty certificate in Form PB-2 prescribed under rule 11 of the Postal Ballot Order and seeks permission to cast his vote at that polling station although it is different from the one where he is entitled to vote.

(2) On production of such certificate, the Presiding Officer shall,

(i) on production of election duty certificate, the Presiding Officer shall obtain thereon the signature of the person producing the same.

(ii) The Presiding Officer shall have the person's name and electoral roll number as mentioned in the certificate entered at the end of the marked copy of the electoral roll; and

(iii) permit him to vote in the same manner as any voter register in that polling station would be entitled to vote.

12. *Challenging of Identity.*- The procedure prescribed under rule 34 of the Principal Rules shall apply.

13. *Safeguards against personation.*- The procedure prescribed under rule 35 of the Principal Rules shall apply.

14. *Procedure for voting by voting machines.*- (1) Before permitting an elector to vote, the polling officer shall,-

(a) record the electoral roll number of the elector as entered in the marked copy of the electoral roll in a register of voters in Form VM-I.

(b) obtain the signature or the thumb impression of the elector on the said register of votes; and

(c) mark the name of the elector in the marked copy of the electoral roll to indicate that he has been allowed to vote:

Provided that no elector shall be allowed to vote unless he has his signature or thumb impression on the register of voters.

(2) It shall be necessary for any presiding officer or polling officer or any other officer to attest the thumb impression of the elector on the register of voters.

15. *Maintenance of secrecy of voting by electors within the polling station and voting procedure.*- (1) Every elector who has been permitted to vote under Paragraph 14 of this Order shall maintain secrecy of voting within the polling station and for that purpose observe the voting procedure hereinafter laid down.

(2) Immediately on being permitted to vote the elector shall proceed to the presiding officer or the polling officer incharge of the control unit of the voting machine who shall, by pressing the appropriate button on the control unit, activate the balloting unit or units for recording of elector's vote.

(3) The elector shall thereafter forthwith.-

(a) proceed to the voting compartment;

(b) record his vote by pressing the button on the balloting unit against the name and symbol of the candidate for whom he intends to vote; and

(c) come out of the voting compartment and leave the polling station.

(4) Every elector shall vote without undue delay.

(5) No elector shall be allowed to enter the voting compartment when another elector is inside it.

(6) If an elector who has been permitted to vote under Paragraph 14 or 18 of this Order refuses after warning given by the presiding officer to observe the procedure laid down in sub-paragraph (3) above, the presiding officer or a polling officer under the direction of the presiding officer shall not allow such elector to vote.

(7) Where an elector is not allowed to vote under sub-paragraph (6) above, a remark to the effect that voting procedure has been violated shall be made against the elector's name in the register of voters in Form VM-I by the presiding officer under his signature.

16. *Recording of votes of blind or infirm electors.*- (1) If the presiding officer is satisfied that owing to blindness or other physical infirmity, a voter is unable to recognise the symbols on the balloting unit or units of the voting machine or unable to record his vote by pressing the appropriate button thereon without assistance the presiding officer shall permit the elector to take with him a companion of not less than twenty-one years of age to the voting compartment for recording the vote on his behalf and in accordance with his wishes:

Provided that no person shall be permitted to act as the companion of more than one voter at any polling station on the same day :

Provided further that before any person is permitted to act as the companion of a voter on any day under this rule, he shall be required to give declaration that he will keep secret the vote recorded by him on behalf of the voter and that he has not already acted as the companion of any other voter at any other polling station on that day;

(2) The presiding officer shall keep a record in Form VM-V of all cases under this rule.

17. *Elector deciding not to vote.*- If an elector, after his electoral roll number has been duly entered in the register of voters in Form VM-I and has put his signature or thumb impression thereon as required under sub-paragraph (1) of Paragraph 14 of this Order, decided not to record his vote, a remark to this effect shall be made against the said entry in Form VM-I by the presiding officer and the signature or thumb impression of the elector shall be obtained against such remark.

18. *Tendered votes.*- (1) If a person representing himself to be a particular elector seeks to vote after another person has already voted as such elector, he shall, on satisfactorily answering such questions relating to his identity as

the presiding officer may ask, be, instead of being allowed to vote through the balloting unit, supplied with a tendered ballot paper which shall be of such design, and the particulars of which shall be in such language or languages as the State Election Commission may specify.

(2) Every such elector shall before being supplied with tendered ballot paper write his name against the entry relating to him in Form VM-II.

(3) On receiving the ballot paper he shall forthwith -

(a) proceed to the voting compartment;

(b) record their his vote on the ballot paper by placing a cross mark 'X' with the instrument or article supplied for the purpose on or near the symbol of the candidate for whom he intends to vote.

(c) fold the ballot paper so as to conceal his vote.

(d) show to the presiding officer, if required, the distinguishing mark on the ballot paper.

(e) give it to the presiding officer who shall place it in a cover specially kept for the purpose; and

(f) leave the polling station

(4) If owing blindness or physical infirmities, such elector is unable to record his vote without assistance; the presiding officer shall permit him to take with him a companion, subject to the same conditions and after following the same procedure as laid down in Paragraph 16 of this Order for recording the vote in accordance with his wishes.

19. Presiding Officer's entry in the voting compartment during poll.-

(1) The presiding officer may whenever he considers it necessary to do so, enter the voting compartment during poll and take such steps as may be necessary to ensure that the balloting unit or units is not tampered or interfered with in any way.

(2) If the presiding officer has reason to suspect that an elector who has entered the voting compartment is tampering or otherwise interfering with the balloting unit or units or has remained inside the voting compartment for unduly long period, he shall enter the voting compartment and take such steps as may be necessary to ensure the smooth and orderly progress of the poll.

E30

(3) Whenever the presiding officer enters the voting compartment under this Order, he shall permit the polling agents present to accompany him if they so desire.

20. *Closing of Poll.*- (1) The presiding officer shall close a polling station at the hour fixed in that behalf by the State Election Commission and shall not thereafter admit any elector into the polling station :

Provided that all electors present at the polling station before it is closed shall be allowed to cast their votes.

(2) If any question arises whether an elector was present at the polling station before it was closed, it shall be decided by the presiding officer and his decision shall be final.

21. *Account of votes recorded.*- (1) The presiding officer shall at the close of the poll prepare an account of votes recorded in Form VM-III and enclose it in a separate cover with the words 'Account of Votes Recorded' superscribed thereon.

(2) The presiding officer shall furnish to every polling agent present at the close of the poll a true copy of the entries made in Form VM-III after obtaining a receipt from the said polling agent therefor and shall attest it as a true copy.

22. *Sealing of voting machine after poll.*- (1) As soon as practicable after the closing of the poll, the presiding officer shall close the control unit to ensure that no further votes can be recorded and shall detach the balloting unit from control unit.

(2) The control unit and the balloting unit shall thereafter be sealed, and secured separately in such manner as the State Election Commission may direct and the seal used for securing them shall be so affixed that it will not be possible to open the units without breaking the seals.

(3) The polling agents present at the polling station, who desire to affix their seals, shall also be permitted to do so.

23. *Sealing of other packets.*-

(1) The presiding officer shall then make into separate packets,-

(a) The marked copy of the electoral roll;

(b) the register of voters in Form VM-I;

(c) the cover containing the tendered ballot papers and the list in Form VM-II;

(d) the list of challenged votes in Form XI prescribed under rule 34 of the Principal Rules; and

(e) any other papers directed by the State Election Commission to be kept in a sealed packet.

(2) Each packet shall be sealed with the seal of the presiding officer and with the signature or thumb impression either of the candidate or of his election agent or of his polling agent who may be present at the polling station and may desire to sign or make thumb impression thereon.

24. *Transmission of voting machines, etc., to the returning officer.-*

(1) The presiding officer shall than deliver or cause to be delivered to the returning officer at such place as the returning officer may direct,-

(a) the voting machine;

(b) the account of votes recorded in Form VM-III;

(c) the sealed packets referred to in Paragraph 23 of this Order; and

(d) all other papers used at the poll.

(2) the returning officer shall make adequate arrangements for the safe transport of the voting machine, packets and other papers for their safe custody until the commencement of the counting of votes.

25. *Procedure on adjournment of poll.-* (1) If the poll at any polling station is adjourned as per the provisions of rule 46 of the Principal Rules, the provision of Paragraph 21 to 24 of this Order shall, as far as practicable, apply as if the poll was closed at the hour fixed in that behalf under the provisions of rule 46 of the Principal Rules.

(2) When an adjourned poll is recommended under the provisions of rule 46 of the Principal Rules, the electors who have already voted at the poll so adjourned shall not be allowed to vote again as provided under sub-rule (2) of rule 47 of the Principal Rules.

(3) The returning officer shall provide the presiding officer of the polling station at which such adjourned poll is held, with the sealed packet

containing the marked copy of the electoral roll, register of voters in Form VM-I and a new voting machine.

(4) The presiding officer shall open the sealed packet in the presence of the polling agents present and use the marked copy of the electoral roll for marking the names of the electors who are allowed to vote at the adjourned poll.

(5) The provisions of Paragraph 4 to 24 of this Order shall apply in relation to the conduct of an adjourned poll before it was so adjourned.

26. *Scrutiny and inspection of voting machines .-*

(1) The returning officer may have the control units of the voting machines used at more than one polling station taken up for scrutiny and inspection and votes recorded in such units counted simultaneously.

(2) Before the votes recorded in any control unit of a voting machine are counted under sub-paragraph (1), the candidate or his election agent or his counting agent present at the counting table shall be allowed to inspect the paper seal and such other vital seals as might have been affixed on the unit and to satisfy themselves that the seals are intact.

(3) The returning officer shall satisfy himself that none of the voting machines has in fact been tampered with.

(4) If the returning officer is satisfied that any voting machine has in fact been tampered with, he shall not count the votes recorded in that machine and shall follow the procedure for fresh poll laid down in the provisions of rule 46 of the Principal Rules.

27. *Counting of votes.-*

(1) After the returning officer is satisfied that a voting machine has in fact not been tampered with, he shall have the votes recorded therein counted by pressing the appropriate button marked "Result" provided in the control unit whereby the total votes polled and votes polled by each candidate shall be displayed in respect of each such candidate on the display panel provided for the purpose in the unit.

(2) As the votes polled by each candidate are displayed on the control unit, the returning officer shall have,-

(a) the number of such votes recorded separately in respect of each candidate in Form VM-IV,

(b) Form VM-IV completed in other respects and signed by the counting supervisor and also by the candidates or their election agents or their counting agents present; and

(c) corresponding entries made in a result sheet in Form VM-IV and the particulars so entered in the result sheet announced.

28. *Sealing of voting machines.-*

(1) After the result of voting recorded in control unit has been ascertained candidate-wise and entered in Form VM-IV and in the form prescribed for this purpose, the returning officer shall reseal the unit with his seal and the signature or thumb impressions of such of the candidates or their election agents present who may desire to affix their seals thereon so however that the result of voting recorded in the unit is not obliterated and the unit retains the memory of such result.

(2) The control unit so sealed shall be kept in specially prepared boxes on which the returning officer shall record the following particulars, namely :-

(a) the name of the constituency, Municipal Council / Nagar Panchayat;

(b) the particulars of the polling station or stations where the control unit has been used;

(c) serial number of the control unit;

(d) date of poll; and

(e) date of counting;

29. Custody of Electronic Voting Machines and papers relating to election.-

(1) All Electronic Voting Machines used at an election shall be kept in the custody of the concerned District Collector, or the Officer authorised by him.

(2) The District Collector or the Officer authorised by him shall keep in the safe custody -

(a) the packets of marked copy of the electoral roll;

(b) the packets containing register of voters in Form VM-I;

(c) the packets containing the number of votes recorded in respect of each candidate in Form VM-IV;

(d) all other papers relating to election;

30. *Production and Inspection of Electronic Voting Machines and election papers.-*

(1) While in the custody of the District Collector or the Officer authorised by him -

(a) the packets of marked copy of electoral roll;

(b) the packets containing registers of voters in Form VM-I;

shall not be opened and their contents shall not be inspected by, or produced before, in person or authority except under the order of the competent court.

(2) The control units of EVMs sealed as per the provisions of Paragraph 28 and kept in the custody of the District Collector or the Officer authorised by him shall not be opened and shall not be inspected by, or produced before, in person or authority except under the order of the competent court.

(3) The Voting Machines kept in the custody of the District Collector or the Officer authorised by him shall be retained in tact for such period as the State Election Commission may direct and shall not be used at any subsequent election without previous approval of the State Election Commission.

(4) All other packets relating to elections where there is no election petition, writ petition in any court shall be destroyed as per the provisions of Rule 62 of the Principal Rules.

31. All forms prescribed under this Order shall be as in Schedule attached hereto.

Schedule

FORM VM-I

(See Paragraph 14)

REGISTER OF VOTERS

Election / Bye-election to the ....Municipal Council / Nagar Panchayat (District ....) Ward Number / Seat Number .... Name of Ward, if any............................ Number and Name of Polling Station ....

Sr.No. (1)	Sr.No.of elector in the electoral roll (2)	Signature/Thumb impression of elector (3)	Remarks (4)
1.			
2.			
3.			
4.			
etc.			

Signature of the Presiding Officer

FORM VM-II

(See Paragraph 18)

LIST OF TENDERED VOTES

Election / Bye-election to the ....Municipal Council / Nagar Panchayat (District ....) Ward Number / Seat Number .... Name of Ward, if any............................ Number and Name of Polling Station ....

Sr.No.	Name of elector	Serial Number of elector in electoral roll	Serial Number in Register of voters (Form VM-I) of the person who has already voted in place of elector	Signature/ Thumb` impression of elector
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

Date ....   Signature of the Presiding Officer

FORM VM-III

(See Paragraph 21)

PART I - ACCOUNT OF VOTES RECORDED

Election/Bye-election to the ....Municipal Council / Nagar Panchayat (District ....) Ward Number / Seat Number .... Name of Ward, if any........................... Number and Name of Polling Station ....

Number and Name of Polling Station ....
Identification Number of Voting Control Unit ....
Machine used at the Polling Station balloting Unit ....

1. Total No.of electors assigned to the Polling Station
2. Total No.of voters as entered in the Register for Voters (Form VM-I)
3. No.of Voters deciding not to record votes under rule 17
4. No.of voters not allowed to vote under rule 15
5. Total No.of votes recorded as per voting machine
6. Whether the total No.of votes as shown against item 5 tallies with the total No.of voters as shown against item 2 minus Nos. of voters deciding not to record votes as against item 3 minus No.of Voters as against item 4 (2-3-4) or any discrepancy noticed.
7. No.of voters to whom tendered ballot papers were issued under rule 18
8. No.of tendered ballot papers

Sl.No.
From to

(a) received for use ....
(b) issued to electors...
(c) not used and returned..

9. Account of paper seals

Sl.Ns.
From To

1. Serial Numbers of paper seals supplied From ....To.......................
2. Total numbers supplied
3. Number of paper seals used
4. Number of unused paper seals returned to Returning Officer (Deduct item 2 from item 3)
5. Serial Number of damaged paper seal if any

Signature of polling agents
1. ....
2.
3.
4.
5.

Date ....
Place ....

Signature of Presiding Officer
Polling Station No. ....

६४ ७०

FORM VM-IV

(See Paragraph 28)

PART II - RESULT OF COUNTING

Election/Bye-election to the ....Municipal Council / Nagar Panchayat (District ....) Ward Number / Seat Number .... Name of Ward, if any............................ Number and Name of Polling Station ....

No. and Name of Polling Station ....
Identification No.of Voting Control Unit ....
Machine used at the Polling Station balloting Unit ....

Sr.No. (1)	Name of Candidate (2)	No.of Votes recorded (3)
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
Total		

Whether the total nos. of votes shown above tallies with the total No.of votes shown against item 5 of Part I or any discrepancy noticed between the two totals.

Place ....
Date ....

Signature of Counting Supervisor
Name of candidate/election agent/counting agent
Full Signature

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Place.................
Date ....

Signature of Returning Officer.

FORM VM-V

(See Paragraph 16)

LIST OF BLIND AND INFIRM VOTERS

Election/Bye-election to the ....Municipal Council / Nagar Panchayat (District ....) Ward Number / Seat Number .... Name of Ward, if any .... Number and Name of Polling Station ....

Sr.No.of elector & No.of Polling Centre	Full name of elector	Full name of companion	Address of companion	Signature of companion
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Date ....

Signature of Presiding Officer

(Y. L. Rajwade)
State Election Commissioner,
Maharashtra